

OESO Richtlijnen, OESO Richtsnoer en UNGP's voor pensioenfondsen

Richtlijnen vormen de basis van het convenant

De basis van het IMVB-convenant wordt gevormd door de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen¹ (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles² (UNGP's). Implementatie van de OESO-richtlijnen en UNGP's kan op verschillende manieren. In sommige landen wordt gekozen voor wetgeving. In Nederland is gekozen voor een aanpak met sectorconvenanten. Om te kunnen bepalen welke sectoren prioriteit zouden moeten hebben bij de convenanten, heeft de overheid door KPMG een MVO Sector Risico Analyse laten uitvoeren in 2013.³ De financiële sector is geïdentificeerd als één van de sectoren met risico's in de keten. In hetzelfde jaar heeft de overheid advies aan de SER gevraagd over 'MVO-afspraken met bedrijfssectoren'. Het advies van de SER⁴ kwam in april 2014 waarbij de SER adviseert convenanten als instrument in te zetten om de OESO-richtlijnen en de UNGP's te hanteren⁵. Volgens deze richtlijnen worden bedrijven geacht de daadwerkelijke en mogelijke negatieve impact van hun handelen te identificeren, voorkomen en verminderen en verantwoording af te leggen over hoe zij omgaan met de geïdentificeerde risico's (ook wel: due diligence, MVO-risicomanagement of gepaste zorgvuldigheid).

De OESO-richtlijnen en de UNGP's vormen dus een belangrijke basis voor het convenant en geven richting aan de inhoud van het convenant. Op een aantal plaatsen in het convenant komen zaken terug die rechtstreeks voortvloeien uit de OESO-richtlijnen, zoals het uitvoeren van due diligence.

Risico volgens de OESO Richtlijnen en UNGP's – het perspectief van belanghebbenden

Vrijwel alle Nederlandse pensioenfondsen hebben al een verantwoord beleggingsbeleid. Dat is ook vastgelegd in de Pensioenwet en Code Pensioenfondsen. Dit beleid is vaak opgesteld op basis van de UNPRI, of de UN Global Compact en/of volgt uit prioriteiten van de deelnemers in het pensioenfonds. In het Convenant is afgesproken dat pensioenfondsen inzicht in hun beleggingen krijgen en ernaar handelen in lijn met de OESO-richtlijnen en de UNGP's. Dit heet due diligence (MVO-risicomanagement of gepaste zorgvuldigheid).

De grootste verschuiving in het adapteren van de OESO-richtlijnen en UNGP's is dat naast de financiële risico's voor het pensioenfonds ook de risico's voor en negatieve impact op belanghebbenden in de (beleggings-)keten meegewogen worden. Belanghebbenden in deze

¹ OECD (2011), [OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen](#).

² United Nations (2011), [Guiding Principles on Business and Human Rights](#). De UNGP's richten zich op de verantwoordelijkheden van bedrijven (inclusief financiële instellingen) met betrekking tot mensenrechten. De UNGP's hebben het gedachtengoed van (mensenrechten-) due diligence geïntroduceerd. De OESO richtlijnen hebben de UNGP's geïntegreerd. Op basis van de UNGP's is divers materiaal ontwikkeld dat kan ondersteunen bij de implementatie van due diligence. Zie bijvoorbeeld: <https://www.business-humanrights.org/en/un-guiding-principles>.

³ KPMG (2014), [MVO Sector Risico Analyse](#)

⁴ SER (2014), [Advies 14/04 IMVO-convenanten](#).

⁵ Op de website van de Pensioenfederatie is een [infographic](#) beschikbaar die de relatie weergeeft tussen de OESO-richtlijnen en het IMVB-convenant.

context zijn de mensen die bijvoorbeeld in de omgeving van een fabriek of plantage wonen of er werken. Door due diligence conform de OESO-richtlijnen en UNGP's toe te passen op de beleggingsportefeuille komen zij in beeld. Op basis van deze due diligence kunnen pensioenfondsen de belangen van mogelijke benadeelden in de beleggingsketen meenemen in hun overwegingen.

In (komende) Europese wetgeving⁶ wordt het onderscheid tussen financiële duurzaamheidsrisico's en (duurzaamheids)risico's voor samenleving en milieu ook gemaakt, zoals bijvoorbeeld in de definities te lezen is:

“(t) ‘sustainability risk’ means an environmental, social or governance event or condition that, if it occurs, could cause an actual or a potential material negative impact on the value of the investment arising from an adverse sustainability impact.”

“(v) ‘sustainability factors’ mean environmental, social and employee matters, respect for human rights, anti-corruption and bribery matters.”

In het vervolg van dit document wordt een toelichting gegeven op de OESO-richtlijnen (inclusief de UNGP's) en het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers⁷ langs de lijnen:

1. Waar komen ze vandaan?;
2. Wat houden ze in?;
3. Voor wie zijn ze bedoeld?;
4. Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen;
5. Status van de richtlijnen;
6. Waar kan ik meer informatie vinden?

⁶ Proposal for a regulation European Parliament and of the Council on disclosures relating to sustainable investments and sustainability risks and amending Directive (EU) 2016/2341, 27-3-2019 (Provisional Agreement Resulting from Negotiations)

⁷ OECD (2017), *Responsible business conduct for institutional investors: Key considerations for due diligence under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises*

<https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>.

De OESO richtlijnen (inclusief UNGP's)

1. Waar komen ze vandaan?

De OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn in 1976 opgesteld door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Ze worden door 48 (OESO-)landen onderschreven, waaronder Nederland.

De OESO-richtlijnen zijn gebaseerd op diverse internationale verdragen zoals de International Labour Organisation (ILO) conventies en de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens. In 2000 en in 2011 zijn ze aangepast aan de laatste ontwikkelingen op het gebied van internationaal MVO en ketenverantwoordelijkheid, zoals in 2011 de integratie van de UNGP's.

2. Wat houden ze in?

In de richtlijnen zijn principes en standaarden opgenomen over internationaal verantwoord ondernemen. De onderwerpen die worden beschreven in de richtlijn gaan over:

- Algemeen bedrijfsbeleid: ondernemingen houden rekening met beleid in landen waar ze actief zijn en houden rekening met andere belanghebbenden;
- Informatieverstrekking: ondernemingen geven tijdig en accuraat informatie over alle relevante aspecten (financieel en niet-financieel) van hun activiteiten;
- Mensenrechten;
- Werkgelegenheid en arbeidsrechten;
- Milieu;
- Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken en afpersing;
- Consumentenbelangen, wetenschap en technologie;
- Mededinging en belastingen.

De belangrijkste wijzigingen in 2011 zijn:

- Ketenverantwoordelijkheid: dit betreft de gehele toeleveringsketen;
- Due diligence: het uitvoeren van een risicoanalyse en impact assessment op MVO aspecten;
- Leefbaar loon: een kostwinner moet een gezin kunnen onderhouden;
- Tijdelijke werkers en seizoenarbeiders: zij worden als werknemers gezien.

De wijzigingen in 2011 hebben in Nederland geleid tot de aanpak door middel van sectorconvenanten.

3. Voor wie zijn ze bedoeld?

De OESO-richtlijnen binden primair landen. De Nederlandse overheid heeft de OESO-richtlijnen onderschreven, net als 42 andere landen. Door zich hieraan te committeren, heeft Nederland zich verplicht o.a. te werken aan de promotie van de richtlijnen. Promotie van de richtlijnen betekent in dit geval implementatie van de richtlijnen door multinationale ondernemingen. Ondanks dat pensioenfondsen stichtingen zijn, is toch bepaald dat door het

internationale karakter van de beleggingen, de pensioenfondsen ook onder de OESO-richtlijnen vallen.

4. Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen

Alle landen die de OESO-richtlijnen onderschrijven, moeten een Nationaal Contactpunt (NCP) inrichten.⁸ Een NCP heeft twee kerntaken:

- Bedrijven bekend maken met de OESO-richtlijnen en de toepassing ervan bevorderen;
- Behandelen van meldingen van personen of maatschappelijke organisaties (ngo's en vakbonden) over een vermeende schending van de richtlijnen door een multinationale onderneming.

Naast deze twee kerntaken heeft het Nederlandse NCP er in 2014 een nieuwe taak bij gekregen om, op verzoek van het Kabinet, bedrijfsoverstijgend onderzoek uit te voeren.

5. Juridische status van de OESO-richtlijnen

De OESO-richtlijnen bevatten juridisch niet-bindende beginselen en normen voor verantwoord ondernemen, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetgeving en internationaal erkende normen. Echter, de landen die de OESO-richtlijnen onderschrijven gaan een bindende verplichting aan hen te implementeren.⁹

6. Waar kan ik meer informatie vinden?

- Op de website van het NCP zijn de OESO-richtlijnen te vinden. Ook is per onderdeel (bv. arbeid, belastingen, due diligence, etc.) nadere toelichting gegeven en extra informatie beschikbaar. Zie: <https://www.oesorichtlijnen.nl/oeso-richtlijnen/a/algemene-informatie-oeso-richtlijnen>.
- Kort filmpje op Youtube waarin de OESO-richtlijnen worden toegelicht a.d.h.v. een fictieve casus: <https://www.youtube.com/watch?v=x1KWjGO-E8g>.
- Over de UNGP's: <https://www.business-humanrights.org/en/un-guiding-principles>.

⁸ <https://www.oesorichtlijnen.nl/ncp>.

⁹ <https://www.oesorichtlijnen.nl/binaries/oeso-richtlijnen/documenten/brochure/201/12/8/volledige-tekst-oeso-richtlijnen/oeso-richtlijnen-nlse-vertaling-def-webversie.pdf> p. 6, voorwoord, Alinea 1.

Het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers:

1. Waar komt het vandaan?

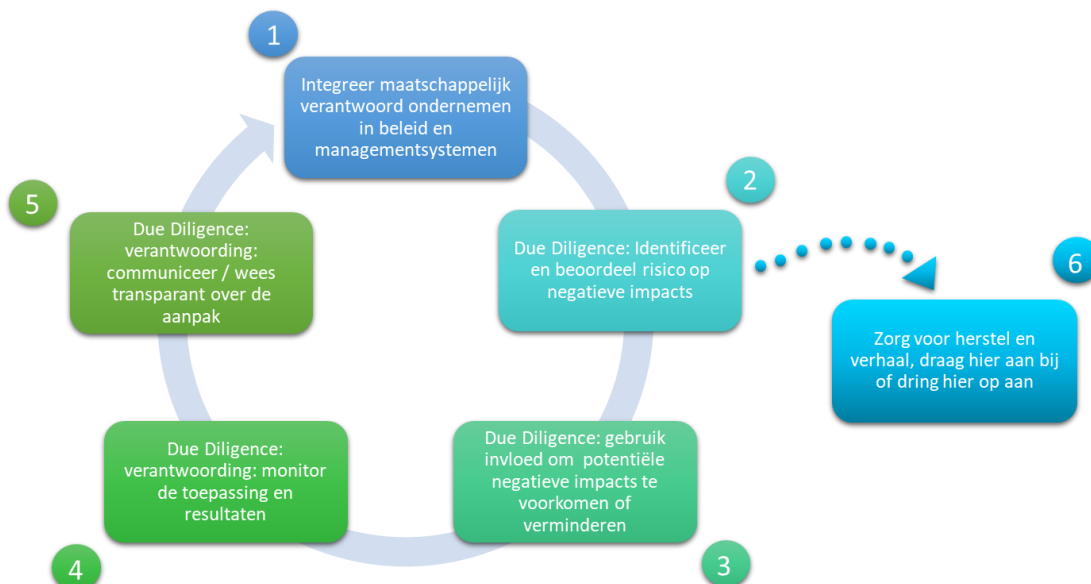
De OESO heeft een aantal sectorspecifieke richtsnoeren ontwikkeld. Voor pensioenfondsen is het in 2017 gepubliceerde richtsnoer 'Responsible business conduct for institutional investors' (hierna: het richtsnoer) van belang. Het richtsnoer geeft een invulling van de OESO-richtlijnen specifiek voor asset managers en asset owners. Het is een vertaalslag van de richtlijnen voor ondernemingen om handvatten te bieden aan institutionele beleggers voor de implementatie van de OESO-richtlijnen in de beleggingen.

2. Wat houdt het in?

Kernbegrippen uit de OESO-richtlijnen worden toegelicht vanuit het perspectief van institutionele beleggers. Het due diligence proces en ondersteunende maatregelen bevatten zes stappen. Hierbij wordt ingegaan op:

1. Het integreren van Maatschappelijk verantwoord ondernemen (beleggen) in beleid en management systemen;
2. Due diligence: Identificeren en analyseren van risico's (negatieve impact) voor samenleving en milieu in de beleggingsportefeuille en bij potentiële beleggingen;
3. Due diligence: Voorkomen en verminderen van (potentiële) negatieve impact gebruikmakend van invloed (zie figuur 2 hieronder);
4. Due diligence: Monitoren van de implementatie en resultaten;
5. Due diligence: Communiceren (transparantie) over de aanpak en resultaten.

FIGUUR 1 : DE DUE DILIGENCE CYCLUS

6. (Bijdragen aan) herstel en verhaal. Afhankelijk van of het pensioenfonds een ongunstig effect veroorzaakt, hieraan bijdraagt of direct eraan verbonden is, worden hier verwachtingen aan verbonden¹⁰:

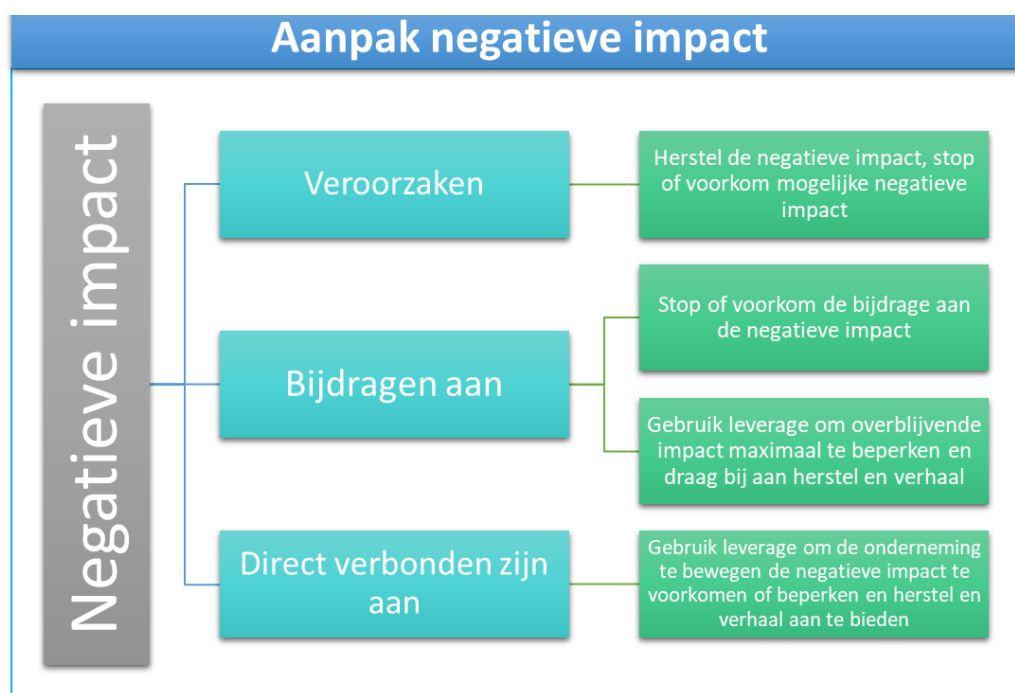
- When investors cause/contribute to an adverse impact they are “...expected to address the impact through remediation and account for how it is addressed.”
- When directly linked they “...would not be expected to remediate, although may apply efforts to persuade the investee company to do so”

In de richtlijnen wordt gesproken over de negatieve impact die de onderneming:

- veroorzaakt (cause);
- waaraan deze bijdraagt (contribute);
- of waarmee de onderneming direct verbonden (directly linked) is door haar activiteiten, producten of diensten.

Pensioenfondsen hebben, als beleggers, in de regel alleen met ‘directly linked’ te maken maar in uitzonderlijke gevallen ook met ‘contribute’.¹¹

FIGUUR 2: VERWACHTINGEN M.B.T. NEGATIEVE IMPACTS BIJ VEROORZAKEN, BIJDRAGEN AAN EN DIRECT VERBONDEN ZIJN AAN

¹⁰ OECD (2017), *Responsible business conduct for institutional investors: Key considerations for due diligence under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, p. 46

¹¹ Van 'contribute' kan voor pensioenfondsen via de beleggingen alleen sprake zijn bij een substantiële bijdrage, zoals een handeling die een ongunstig effect van een onderneming veroorzaakt of faciliteert of daartoe direct aanzet. Dit is bijvoorbeeld mogelijk in een situatie van een belegging met een meerderheidsbelang of een eigen bestuurszetel in de entiteit die dit effect veroorzaakt of er substantieel aan bijdraagt (bijvoorbeeld een general partner in private equity). De partijen in het convenant Pensioenfondsen, en zo ook bijvoorbeeld de OESO zelf, verwachten dat de situaties van 'cause' en 'contribute' zich bij pensioenfondsen in de praktijk niet of zeer zelden voordoen. Toch wordt er in de tekst van het convenant bij artikel 8.3 aandacht aan besteed. Dit volgt uit de OESO-richtlijn en is noodzakelijk voor het uitzonderlijke geval dat deze situatie zich toch voordoet.

3. Voor wie zijn ze bedoeld?

Institutionele belegger, asset owner en asset manager.

4. Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen

Zie de OESO-richtlijnen hierboven.

5. Status van het richtsnoer

Het richtsnoer bevat richtinggevende maar niet bindende richtlijnen voor de interpretatie van de OESO-richtlijnen voor institutionele beleggers. Er gaat zekere morele autoriteit van uit omdat het richtsnoer ontwikkeld is door de OESO in samenwerking met de sector, maatschappelijke organisaties, internationale organisaties en experts. In het convenant is neergelegd (o.a. in artikel 1.4) dat partijen het richtsnoer zien als leidraad voor de implementatie van het convenant.

6. Waar kan ik meer informatie vinden?

Het richtsnoer is beschikbaar via deze link: <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>.